

For Hjemmet.

Et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning.

5te Aarg.

Den 15de September 1874.

No. 17.

Moder og Søn.

Ved mægtig Flod
En Hytte stod,
Der rundtom var en Eng.
Ved Hytten tæt
Laa Havens Plet
Med Urter, Seng ved Seng;
Et Blomsterbed
Var og der ved,
Som fostred i sit Skjød
De Lillier smaa,
Violer blaa,
Pion og Rose rød.

Paa muldne Bænt
De stode, tænt,
Saa høit i Sol og Vind,
At jævnt de saa
Som Venner smaa
Igjennem Ruden ind.
Man saa og nær
Af Tøbletræ'r
En Klunge samt en Hæg
Dg Manfers Flor,
Som hjeled for
En skjøn nymalet Bæg.

Af Agre var
Der og et Par
Med Marcets rige Frugt;
Vel var de smaa,
Men let man saa,
De var med Fliden brugt.
Der Fiske sprang
Den Dag saa lang
I Flodens vaade Ly,
Dg Fugle svang
I Luft og sang
Genover Dampens Sky.

Nu har jeg Alt,
Eksjont kort, fortalt
Dig om en Plet saa skjøn.

Der leved stil'
En Enke mild
Med attenaaarig Søn.
Med største Fliid
I Troens Id
Hun alt saamange Aar
Det Herrens Ord
Paa dunkle Fjerd
I Sønnens Hjerte saar.

Af Ordets Tugt
Hun mangan Frugt
Alt tidt med Glæde saa;
Men mangan Stund
Hun frygted kun,
Det maatte ilde gaa;
Ehi Klinten slem
So tidt kom frem
Med Trods og Spot iblandt.
Hun veg dog ei:
Paa Troens Bei
Tilslidst hun Seier vandt.

Taalmodig, klog
Sit Net hun drog
I stadig Bøn dertil;
Hvordan det gif,
Hvad Trøst, hun fik,
Seg nu fortælle vil:

"Nu hør mig, Mor",
Var Sønnens Ord
Ved Middagstid en Dag,
"At bindes her
Som Løv paa Træ'r
Er ei til mit Behag;
At slides træet
For saadan Plet
Mig synes allfor svært;
Saa Linet saa
Dg Lidet saa
Er ei Umagen værdt.

Det maa gaa an,
Naar fattig Mand

Har tabt i Strævet's Krig;
 Han nøies maa
 Med nogle Straa,
 Men jeg vil blive rig.
 At spare tidt
 Og ha' saa Lidt
 Det jeg ei synes om;
 Den Smule Land
 Dog regnes kan
 For bare Fattigdom.

Nu er jeg kjed,
 Nu er jeg led,
 Jeg gaar fra denne Muld
 Til Colorado,
 Til Estafado,
 Der kan jeg finde Guld;
 Og kommer ei
 Jeg der i Wei,
 Jeg længer løbe kan:
 Til Washington,
 Til Oregon,
 Der faar jeg meget Land." —

Da svared hun:
 "Jeg eier kun
 Et lidet Stykke Jord,
 Men vid, at jeg
 Er derfor ei
 Saa fattig, som du tror:
 Jeg har iløn
 En hellig Brønd
 Med Vin og Rosenband,
 Og hver en Gang
 Jeg er i Trang,
 Jeg deraf øse kan.

Og nu jeg tror,
 Er Nøden stor,
 Gud høre nu min Bøn!"
 Dermed hun tog
 Sin Bibelbog
 Og lærte saa sin Søn:

"Gudsfrøgt med Nøisomhed
 Det er en Binding stor;
 Vi Intet bragte med
 Herind paa denne Jord;
 Det er da aabenbart,
 Vi heller Intet kunne
 Medbringe ud, naar snart
 Vi skal i Graven blunde.

1 Tim. 6, 6. 7.

De, som Rigdomme begjære,
 Komme i saa mange Farer;
 Mange Fristelser og Snarer
 Dybt til Fald dem vil besnære;

Selv de skal med mange Smerter
 Gjennemstinge sine Hjerter.

1 Tim. 6, 9. 10.

Gjerrighed er ond og fæl:
 Hvad, om med sin Kløgt og Færden
 Mennesket den ganske Verden
 Vandt, men tabte saa sin Sjæl?
 Hvad kan vel paa Dommens Dag
 Daaren, som sin Sjæl fortabte,
 Give til et Vederlag
 Ham, som Sjæl og Legem skabte? —
 O, som Tordenslag det Sprog
 Skulde Mand og Kvinde strække
 Fra at trække og at trække
 I et skjændigt Mammons-Aag!

Matth. 16, 26.

Det er Gudsdomsordets Løn,
 Tænk, min Søn, hvad det bethder!
 Fly de Gjerrighedens Lyder,
 Herren aabne selv dit Syn! —

Hør nu Naad for Sjeletørst, —
 Saa skal Mammons-Sorgen vige:
 Guds Retferdighed og Nige
 Mennesket skal søge først;
 Da vil Herren med Behag
 Give Alt, hvad vi behøve,
 Saa vi skal os ei bedrøve,
 Det er ham saa let en Sag.

Matth. 6, 33.

Tro kun ei, at Gud er arm!
 Han har baade Melk og Honning,
 Mad til Betlerste og Dronning;
 Han har og den største Farm.
 Han har og det største Bord:
 Et fra Øst til Vesten rækker,
 Og et andet jævnt sig strækker
 Selt fra Syden og til Nord;
 Endnu lever Almagts Ord,
 Hvormed Livet han opbækker,
 Og hvormed hver Dag han dækker
 Bord i Himlen og paa Jord.

Guldfloer stor som denne Elv,
 Diamanter, Fyrstestroner —
 Hvad er Alt mod vor Forsøner,
 Som har givet os sig selv!
 O, saa dyrebar en Skat!
 Han er mod al Rigdoms Strimler
 Mer, end Himlens Solebrimler
 Er imod en Stygges Nat.
 Han kan, naar somhelst han vil,
 Lade Fattigmanden synge,
 Skille Kroens fra den Dønge,
 Som han støtter Ryggen til.

Tænk paa Frelseren, min Søn!
 Han dig giver hele Brimlen,

Han dig giver hele Himlen,
Om du vil, til Naadeløn,
Han af Kjerlighed er varm, —
Hvad er ret: Mon, at du priser
Al den Naade, han dig viser,
Eller bør du være harm?
Han er rig, men jeg er arm,
Vil dog nødigt ham bedrøve, —
Maa han ei det Mindste prøve
Og i Kjerligheden øve
Dem, han lægger til sin Varm? —

Nu, min Søn, har jeg udøst
Lidt af det i Brønden findes;
Gid du nu det vilde mindes
Til Formaning og til Trøst!
Tro mig, fjære Søn, der er
Her paa Stedet godt at være,
Vore Kaar vi let kan bære,
Vi har baade nok og mere:
Herren er i Naade nær." —

Saa talte hun med Ild i Aand,
Thi Kjerligheden mægtig drev;
Hun vidste, Mammons Knokkelhaand
Det skjønne Kjerlighedens Baand
Kun altfor tidt i Stykker rev.

Og den, som dyrker Mammons Guds,
Det vilde her hun Sønnen lære,
Kan ei et helligt Tempel være,
Hvori Vorherre holder Hus.

Lilfidt som Regn paa Sædefro
En Strøm af hede Taarer rinder
Nedover Enkens blege Rinder,
Imens hun taler om at dø
Og om sin Enlighed ham minder:

"O, mon du ei
Gjør tung din Vei,
I fald du fra mig gaar
Og tænker paa,
Jeg ene maa
Henbringe mine Aar?
Maaske jeg dør,
Alt længe før
Du kommer fra hint Hav
Og bede kan
En fremmed Mand
At vise dig min Grav." —

Det sæstede Grund
I Hjertets Bund,
Han blev i Gu saa blød,
Og paa hans Kind
Fra bøiet Sind
Nu ogsaa Taarer flød.
Han tog til Ord:
"Ja, fjære Mor,

Jeg ser, at du er rig;
Her Nok jeg faar,
Jeg bort ei gaar,
— Jeg bliver her hos dig.

Du har forladt
Den døde Skat,
Som Møl fortærrer kan,
Men øser af
Et Rigdoms Hav
Og Salighedens Vand.
Med Møjsomhed
Du her i Fred
Har mer end Tønder Guld,
Fordi du ved,
Guds Kjerlighed
Den er dig altid huld.

Hvad stjætter jeg
Paa møjsom Vei
At søge Vand i Grav,
Da jeg dog her
Er lige nær
Det store, rige Hav!
Mit Hjerte er
Nu hjemme her.
Jeg beder dig, o Gud,
Min Synd udslæt
Og ren mig tvæet
Og lær mig dine Bud!

Jeg beder nu,
At ogsaa du
Tilgiver, fjære Mor,
Hvad jeg har sagt,
Og deved bragt
Dig i en Sorg saa stor." —

Da raabte hun
Med Pris i Mund:
"O Gud, du ved min Bøn,
Min Tak modtag!
Paa denne Dag
Jeg vundet har min Søn!
Nu frøgt kun ei,
Min Søn, at jeg
Paa dig skal være vred!
Hvad mest mig slog
Og haardt betog
Var din Begjærighed.

Man søge kan
Om Guld og Land,
Naar man det gjør med Gud;
Men jage frem
For Binding slem
Er mod det første Bud;
Og som jeg saa,
Du vilde gaa

Dg dyrke Mammøns Kalb,
Da var det jo,
Alt for din Tro
Dg Salighed jeg skjalb.

Men naar saa stil
Du lyde vil
Guds Ords og Sandheds Røst,
Du nu mig er
Eidobbelt kjær
Dg er min Alders Trøst." —

Saa sad de To
Med Hjertes fro
I Jesu Navn og fandt,
Hvor vennehuld,
Af Naade fuld
Han selv var midt iblandt. —

Den klare Luft
Af Blomsters Duft
Dg Fuglesang var fuld,
Dg Hytten hvid
Laa Sjøen og blid
I Aften solens Guld.

Den Ungling nu
Med lettet Hu
Gik under Hæggen Ly
Dg skued glad
Mod Strømmens Bad
Dg mod guldbremmet Sky.
Da faldt ham ind:
"Jeg gaaffe blind
Har gaaet her, jeg bor;
Saa Sjøen en Plet
Ei findes let
Paa hele viden Jord.

Dg Grunden er:
Naturen beer
For dem et Høitidsfrud,
Som bor i Fred
Med Nøisomhed
Dg stille for sin Gud;
Men saar et Sind
Først Mammon ind,
Har Alt, hvad Gud har skabt,
Med Mandens Sands
Sin rette Glands
Dg al sin Ynde tabt.

O Jesu rig,
Du frelse mig
Fra alle Lasters Rus
Dg lad i Tro
Mig stedse bo
Udi dit Faderhus!
Dg engang naar

Min Time slaar,
Da send din Engel kjær,
Som paa sin Arm
Dg ved sin Barm
Min Sjæl til Himlen beer!"

—n.

Rædselsdagene.

Et norsk Billede fra Indianerkrigen i Minnesota

af

N. S. Hassel.

Sjette Afsnit.

Dnkel Karl kommer til Henderson og derfra til St. Paul, hvor han hører Beretninger om Indianeroprøret fra forskellige Steder, især fra norske og svenske Settlementer.

Den skjæbnevangre Mandags Aften førte altsaa Dnkel Karl østover, saa hurtigt som Hestene kunde trække ham og hans Selskab. Om Tirsdags Morgen var de naaede langt ind i Sibley County, og da de nu saa Folk her og der, som arbejdede paa Marken, standsede de for at spise Frokost og lade Hestene hvile. Den haardt saarede Arbejdsmand var imidlertid død; men de besluttede at tage baade hans og det lille Børnelig med sig til Byen Henderson, hvorhen de agtede sig. Husbonden var derimod begyndt at komme til Kræfter igjen; hans Saar var ikke farlige og var allerede begyndt at leges. Han svor og forbandede de røde Djævl og fortalte, at han stedse havde været godt tilbøns med dem. Derfor havde han ikke fundet det fornødent at rømme fra sin Gaard, skjønt han havde hørt Gevær-Salverne og faaet spurgt Kapt. Marsh's Nederlag og Fald. Et Par Indianere, som havde været inde hos ham og faaet noget at spise, havde selv fortalt ham derom; men de gik fredeligt bort igjen, og han havde forladt sig saa sikkert især paa Indianerhøvdingen, Lille Krakes Ven-skab, at han ikke havde fundet det fornødent at tage nogen-somhelst Forholdsregel. Hertil bemærkede Dnkel, at det er bedre at forlade sig paa Herren end paa Fyrsterne.

Efterat de havde spist, brød de op igjen og kom til Henderson om Eftermiddagen. Her traf Dnkel Karl den Farmer, hos hvem de havde holdt Søndag, og sad og spiste Frokost om Mandags Morgen, da Indianerne kom ind. Han fortalte, at han havde bragt sin Familie til Byen for at have den i Sikkerhed, men agtede selv at vende tilbage til sin Gaard, som han haabede endnu var uskadt. Dnkel forblev et Par Dage i Henderson for at hvile ud og ordne sig, og reiste saa til St. Paul, hvor han stedse kunde have de friskeste og sikreste Efterretninger fra enhver Kant. Her fik han altsaa høre Meget, og noget fik han ogsaa at bestille; thi saarede og ikke-saarede Flygtninger begyndte nu at strømme ind til St. Paul. Offentlig Hjælp kom dem

imøde; Gubernøren havde beordret, at de skulde staffles Husly og Føde paa Statens Bekostning; men den private udeblev hellerikke; thi den, som havde et kjerligt og medlidende Hjerte, havde her Anledning nok til at gjøre Godt. Og Dufel sparede hverten paa Penge eller Sprog af Bibelen, hvor han saa, at de tiltrængtes; dog brugte han flere af det første Slags end af det sidste, skjønt al den aandelige Nød, han stødte paa, var meget større og stræffeliger end den legemlige, saa stor denne end var; men Sjælesøden brød de fleste sig ikke en Døit om, hvorimod de med Glæde modtog den legemlige Haandskrækning. Hans Tid var nu delt mellem at læse og ndspørge Ngt fra Vesten og at gjøre Godt, og den faldt ham ikke saa lang, som han paa Forhaand havde tænkt sig, at den vilde. Han vidste, at et Regiment Soldater efter det andet blev affendt til Skuepladsen for Urolighederne; men Oprøret var udbrudt saa pludseligt og ubentet og havde udbredt sig over et saa vidtstrakt Gebet, at det syntes at tage en altsor lang Tid med at faa et tilstrækkeligt Antal Soldater stillede i Marken mod Morderne. Derfor drev han ogsaa undertiden urolig om i Gaderne, opfyldt af Sorg over sine Slægningers Skjæbne og af Længsel efter at Oprøret maatte blive undertrykt.

Gubernør Ramsay havde overdraget Kommandoen over hele den militære Strøke til Hon. S. S. Sibley, hvis trediveaarige Ophold paa Grændsen og nøie Kjenndskab til Indianernes Karakter og Krigsmaade gjorde ham fortrinlig skiftet til Befalingsmand. Af Ammunition og Vaaben sendtes hurtigst muligt; 1056 Geværer, 3175 Pund Krudt, 1200 Pund Bly og 88 Sække Haggel blev fordelte blandt Borgerne i de Egne, som troedes udsatte for Fare. Og denne syntes en Stund at vore betydeligt. Det nordlige Minnesota blev nemlig ogsaa opskræmt; thi et Bud kom fra Crow Wing og meldte, at Chippawa-Stammens største Høvding, Brug Dagen, havde udstedt en Proklamation til alle Hvide deromkring om, at de gjorde bedst i at forlade Egnen inden Tirsdagen den 26de August; thi efter den Tid vilde han ikke længere være ansvarlig for sin Stammes Opsørjel. Paa samme Tid havde han sendt Bud til Regjerings-Kommissær Dole om, at denne maatte komme strax og slutte en Traktat med dem. Ganske vist havde Regjerings-Agent W. . . . ved sine Bedragerier givet disse Indianere grundet Marsag til Klage, hvilket endmere bekræftedes, da W.'s Lig blev fundet tre Mile søndenfor Montchillo i Wright County et Par hundrede Skridt fra Weien. Han var stundt gennem den høire Side; Saaret var betydelig brændt af Krudt, og en Pistol fandtes tæt ved ham. Uden Tvivl havde hans onde Samvittighed og Frygten for Indianerne gjort ham affindig, saa at han havde begaaet Selvmord; thi da han nogle Dage forud forlod St. Cloud, hjørte han meget hurtigt, men standsede undertiden, naar han mødte Folk paa Weien, og fortalte dem, at han var forfulgt af over femti Indianere, som vilde dræbe ham, skjønt der i Virkeligheden ikke var en eneste En, som forfulgte ham. Derimod samlede omtrent 300 Chippewa-Krigere sig i Nærheden af Fort Ripley og truede med at tage dette. Kun en Høvding blandt dem raadede til Fred, men han kunde ikke bevæge flere end tre af sin Bande til at stemme med sig og maatte flygte til Fortet, fordi de

andre Høvdinge og Krigere blev saa forbitrede over hans Fredsforflag, at de vilde dræbe ham. Saa nær var det altsaa ved at Minnesota ogsaa havde faaet Chippawaerne paa Halsen, men de forblev dog fredelige og de Hvides Venner. Kommissær Dole fik stillet dem tilfreds, og der sagdes endog saa, at de havde begjæret Vaaben og Ammunition for at kunne betræde Krigsstien mod sine gamle Fiender, Siougerne, og hjælpe de Hvide at faa Bugt med dem. Dette blev der dog Intet af, maaste fordi man fandt det klogest ikke at bevæbne dem. Men paa Grund af den truende Holdning, som Chippewaerne indtog i nogle Dage, blev Vaaben og Soldater ogsaa sendte derop, saa at det ikke varede længe, inden mellem to og tre tusinde Mand Infanteri foruden flere hundrede irregulære Kavallerister var afgaaede mod Indianerne. Omtrent 1000 Soldater var spredte over den vidtstrakte Forsvarslinie, og 1500 Mand Infanteri og et lidet Antal Mænd tilhest havde Oberst Sibley under sin Kommando, da han slog Leir ved Fort Ridgely, hvorhen han ankom den 27de August, hvilket var Dagen før Alfs Indianer kom tilbage med Brev fra Emma, eller samme Dag, som den selvfløge Oplysning fra New Ulm maatte lade sit Liv. Men netop denne Dag, altsaa Tirsdagen den 26de August, ankom Indianeren Anden Dag til St. Paul med dem, han havde reddet fra Yellow Medicine. Dufel Karl, som drev om i When, stødte tilfældigvis paa ham, og uden at tænke videre over det, spurgte han Anden Dag, om han havde seet to unge Mennesker af det og det Udseende.

"Ja, vi mødte dem", svarede Indianeren, og Dufel blev saa forbausset over dette ubentet heldige Svar, at han greb ham i Armen og spurgte op igjen. "Vi mødte dem Natten til Torsdag i forrige Uge", vedblev Anden Dag. "De fik en kristen Indianer af vort Følge til at opsoge den Enes Kone, der var tagen tilfange tilligemed sin Moder."

"Ja, ja netop", udbød Dufel. "Tror du da, at han kan opspore dem og komme i Tale med dem?"

"Ganske vist", svarede Indianeren. "Den unge Mand lovede ogsaa at betale godt."

"Godt, ja, gjerne dobbelt saameget. Tak for Underretningen", nikkede Dufel og trykkede ham en Femdollars-seddel i Haanden.

Anden Dag fik ogsaa mange flere Penge i St. Paul og mange Forceringer, fordi han havde udstiftet et saa oprigtigt Venkskab til de Hvide og vovet sit Liv for at redde de kristne Lærere og Sjælesørgere og deres Familier. Om Aftenen bragte En ham med sig til et stort Møde, som afholdtes for at faa dannet en Hjemgarde, og i Forventning om at blive opfordret til at holde en Tale, havde han skrevet Følgende, som han her oplæste:

"Jeg er en Dakota-Indianer, født og opvoget midt i Jordærvælsen. Jeg vogte op uden at kjende nogen god Ting; jeg er bleven undervist af Amerikanere og har lært at læse og skrive. Dette fandt jeg at være godt; jeg lærte den hellige Skrift at kjende og saa deraf, hvor ryggesløs jeg var. I denne Tid har jeg været omgivet af meget Ondt og megen Sorg, men er undgaaet det, og med 54 Mænd, Kvinder og Børn, uden Mokkafiner, uden Føde og

uden et Tæppe er jeg ankommen i et stort Folks Midte, — og nu er mit Hjerte glad.

Den store Mand giver jeg Eren derfor.**)

Samme Dag traf Onkel Karl en ihdsst Farmer, som hørte hjemme i Nærheden af New Ulm. Han var ankommen til St. Paul Dagen iforveien med sin Hustru og to Børn, hvortil det ene havde fjorten Saar paa Hoved, Bryst og Arme, og det andet, som var atten Maaneder gammelt, havde tre Saar i Hovedet. Manden fortalte, at Indianerne havde angrebet hans Hus Mandagen den 18de Aug., mens han var i Byen. Konen var i Marken tilligemed hendes gamle Forældre og Sødsfende, kun Børnene var inde i Huset, da Indianerne kom ind, hug løs paa dem med sine Tomahawker og dræbte to af dem, et paa fire og et paa fem Aar. Derpaa kom de ud og stjød Konens Forældre og hendes Broder og Søster, mens hun selv undkom til Skoven og skjulte sig, indtil hun saa ham komme hjem fra Byen. Da bovede hun sig frem fra sit Skjulested og fik de to saarede Børn op i Vognen til ham, hvorpaa de stjødte sig afsted.

Senere i Ugen traf Onkel en svensk Mand fra Settlementet Scandinavian Grove, som ligger i østlig Retning fra New Ulm, i Nicollet County, ikke langt fra St. Peter. Denne Mand, som var en Snartur i St. Paul, fulgte med Onkel hjem til det Hotel, hvor han boede, og fortalte ham Følgende: "Vi havde anseet os trygge for Krigens Nædsler indtil den 19de Aug., da naaede et Nygte vort Settlement om, at Indianerne vestenfor os dræbte og brændte Alt, hvad de overkom. Den 20de samlede de Geværer, som fandtes i Settlementet, og 23 Mand begav sig allerede samme Dag til New Ulm for at slutte sig til et Kompagni fra St. Peter. Om Aftenen den 19de samt den 20de samlede alle Familiefædre med Hustruer og Børn og enkelte Andre ved Kirken og tog derfra Veien til St. Peter. Vi havde ridende Udsendinger paa alle Kanter for at erfare, hvor nær den vilde Fiende var os, og kom lykkeligt frem. Den 21de fik vi Underretning om, at endog en Del af New Ulm var brændt, samt at en stor Del af Omegnens Befolkning var dræbt; men imidlertid fortalte man os ogsaa, at ingen fiendtlige Indianere endnu havde vist sig paa Nordsiden af Minnesota-Floden, og at det kun stulde være en Røverbande, som streifede om for at hævne sig paa nogle af New Ulms Indbyggere og Andre deromkring. Heraf lod vi os forlede til at vende tilbage til vore Hjem. Genimod Kl. 12 om Natten den 22de lagde tre Familier sig til at sove i en Mand's Hus, som hedder P. A. Cederstam; men en Time tid efter kom en Kone, som boede tre Mile i Vest derfra, bankede paa Vinduet og raabte, at Indianerne var ude paa Prærien og brændte. Folkene sprang strax op, men saa Intet og formodede, at det kun var blind Alarm. Ud paa Morgenen samlede vi sex a syv Mand tilhest for at begive os til New Ulm, men red først ud paa Prærien til en liden Lund, hvor Nogle havde seet en Udsning om Natten, for at undersøge, om der maatte ligge Fiender skjulte. Vi traf ogsaa paa sex Indianere, klædte som Hvide; de stjød paa os uden dog at saare Nogen, og vi vendte i første Hast tilbage. Da

forstod vi, at det var paatide at fly for at frelse Livet; men Indianerne var strax efter os og begyndte at brænde og myrde, og nogle Familier, som kun havde Dyr at føre med, kunde ikke komme hurtigt nok afsted. Sjoran Johanesens Hustru og sex Børn var de Første, Indianerne traf paa; Konen streg og bad om Livet, og, forunderligt nok, de fik Alle gaa uskadt. Erik Sønson, som dog havde Heste, kom de dernæst til, og da han og hans Familie saa dem komme, forlod de Heste og Vogn og skjulte sig i Græsset. Sønson havde to Børn med sig, og hans Hustru havde et ti Maaneders gammelt Barn, en Gut paa tolv og en Pige paa fjorten Aar hos sig. Disse blev fundne af Indianerne, som stjød Moderen ihjel, tog Pigen og slebte hende nogen omkring, indtil de troede, hun var død, afklædte derpaa Gutten og stjød ham. Det lille Barn blev derimod liggende ved den døde Moders Bryst, indtil Faderen, efterat det var blevet mørkt, krøb derhen og tog det. Lars Salomonsen og hans Hustru havde skjult sig i det høie Siv i en liden Myr og forblev uopdagede; men Indianerne fik se deres Søn og stjød Armen af ham. Karl Nielsen havde skjult sig paa samme Maade og ligeledes hans Hustru, som ei kom tilrette igjen før end i Mandags. Hun havde ligget i Myren fra Lørdags Estermiddag af uden Føde og Klæder, og det var næsten forbi med hende, da de fandt hende. Alle Andre af vort Settlement undkom med Livet til St. Peter, hvorhen Mennesker i Tusindvis strømmede fra alle Kanter.

Oberst Sibley, som da laa i St. Peter med en liden Troppeskræ, vilde i Begyndelsen ikke tro os. Til sidst udsendte han dog 30 a 40 Mand med et Par Skud hver, og disse saa Indianerne paa fire Miles Afstand isærd med at brænde og ødelægge, men kunde naturligvis Intet udrette mod dem. Bud efter Bud kom da fra New Ulm om, at de sloges og ikke kunde forsvare sig længere, hvis de ikke fik Hjælp, men maatte overgive sig med Kvinder og Børn til den frygtelige Fiende. Dog, den naadige Gud havde Medhønt med dem og lod det ikke komme dertil.

Vort Settlement har nu ordnet sig til et Kompagni, og alle Mandfolk er beskæftigede med at hjerne Afgrøden, idet den ene Halvdel arbejder, mens den anden holder Vagt. Thi, skjønt der intet mere høres til Indianerne deromkring, siden Soldaterne afgik til Fort Ridgely, saa svæver vi dog endnu mellem Haab og Frygt. Gud styre det til det Bedste og afvende al Fare derfra i Naade!"

Paa Sygehuset kom Onkel Karl en Dag i Tale med en Handelsbetjent, som laa der og var meget syg og senge-liggende. "Sidste Søndag kom mellem tyve og tredive Indianere udenfor Forbes's Krambod, ikke langt fra Byen Carver i Carver County", fortalte han; "kun fire Mand befandt sig inde i Kramboden, og da Indianerne fyrede ind og saarede en af de Indværende i Armen og Siden, løb vi Alle ovenpaa. Indianerne trengte ind, og da jeg hørte dem sige: Lad os gaa op og dræbe dem og se at faa dem afveien, sprang jeg uden videre Betænkning ned. Jeg kjendte især en af dem meget godt, en Høvding eller meget anseet Kriger, som jeg havde spenderet mangen en Dram paa, og jeg haabede nu, at han vilde tage mig i Forsvar; men alt, hvad han gjorde, var at stille sig imellem mig og de andre Indianere, saa at jeg fik Anledning til at komme

*) Ordret gjengivet.

ustadt ud af Døren. Og jeg var ikke naaet tredive Skridt fra Kramboden, før jeg ramtes af et Skud Hjortehaggel i Siden og faldt, hvorpaa et Skud til traf mig i Benet. Indianerne kom nu hen til mig, tog mine Klæder af mig og lagde nogle Tømmerstokke over mig, idet de lovede at komme tilbage og hugge mig ihjel. Men det lykkedes mig at vælte Stoffene af mig, og under store Smærter tilbage-lagde jeg Veien til Carver og derfra her til Byen."

"Forlad dig paa Herren herefter, min unge Mand", sagde Dntel, "men forlad dig ikke fast paa din Forstand eller paa Mennefers Gunst."

Her blev det ham ogsaa fortalt, at Indianerne havde dræbt alle Beboerne, paa to nær, i et irsk Settlement ved Lake Sketek; dog antog man, at det var lidt omdrejet, og at En eller Anden havde skjult sig og endnu ikke var kommen tilrette.

Da han gik fra Sygehuset, hørte han En, som talte med tre a fire Andre, nævne Norway Lake. Did var det jo, han skulde rejst for at købe Land, og nu, da Manden skilte sig fra dem, han havde talt med, maatte han hen til ham for at faa høre, hvorledes det var gaaet til deroppe.

"Er De norsk?" spurgte Dntel.

"Ja."

"Og fra Norway Lake?"

"Ja, jeg kommer saa at sige derfra sidst."

"Der er vel mest Norske deroppe?"

"Ja, men der er ogsaa en Del Svensker."

"Har Indianerne været der ogsaa og myrdet?"

"Ja, men de Norske gik det efter Omstændighederne bra, Svenskerne gik det derimod værre."

"Hvorledes gik det til?"

"Ja, det gik saaledes til, at mens en Præst af Augustana-Synoden holdt Gudstjeneste hos en svensk Mand Onsdagen den 20de August, og næsten alle de Svenske var samlede hos ham, kom nogle Indianere ind og bad om Mad i et andet svensk Hus, hvor to Smaa gutter paa otte og ti Aar var alene hjemme. En af disse sprang strax til sine Forældre og fortalte dem, at der var Indianere i Huset. De frygtede ikke for, at Indianerne skulde dræbe dem; thi de var vant ved at se disse ofte og havde endnu Intet hørt om Oprørets Udbrud; men de var bange for, at de ubudne Gæster kunde falde paa at stjæle, naar de saa, at ingen Vogne var hjemme. Da Gutten havde fortalt sit Erinde, gik tre af Sønnerne i det Hus, hvor Gudstjenesten holdtes, tilfods iforveien, mens Folkene, som eiede det Hus, hvori Indianerne var, fik spændt sine Oger for Vognen og kom efter. Indianerne var imidlertid komne ud af Huset igjen, og saasnart de fik Die paa dem, som ganske ubevæbnede kom fra Gudstjenesten*), delte de sig i to Hobe og overfaldt baade Fodgængerne og dem, som kjørte. De tre Brødre faldt, en fjerde Broder, som var kommen til, blev saaret, og de, som var i Vognen, blev ogsaa næsten Alle dræbte. Naar Indianerne saa, at Skuddet ikke strax dræbte den, det havde rammet, rendte de ham enten en Kniv i Halsen, hug ham i Hovedet med en Øxe eller slog ham

ihjel med Geværkolben. Faderen til de tre Brødre, som blev dræbt, gik fra sit Hus en Stund, efterat Vognen var kjørt, og da den gamle Mand saa den første af sine Sønner falde, udstødte han et Skrig. Derved blev han bemærket af Indianerne, som strax skjød flere Skud efter ham, dog uden at træffe, og han undkom til en Nordmands Hus, ved Navn Ole Knudsen Storebraaten. Denne var ude og slog Hø og vidste endnu ikke om Noget; men en anden svensk Mand, som havde maattet efterlade sin frugt-sommelige Kone og en anden Kvinde i det høie Siv ved Søen, i Nærheden af Ole Knudsens Hus, var allerede iforveien kommet ind der, og Konen havde faaet ham til at gaa i Slaatteengen efter Manden. Disse to ilede da i største Hast til Huset igjen; men da de kom der, fandt de ikke et eneste Menneske. Ole Knudsen løb da til sin nærmeste Nabo, Sivind Meiersen Glesne, og da han hellerikke fandt sin Kone og sine Børn der, ilede han i største Angest tilbage til sit Hus, søgte allesteds og fandt dem tilsidst liggende i Skjul inde i Krattet. De havde hørt ham raabe flere Gange, men var saa forfækkede, at de ikke turde svare ham. Derpaa rejste de fleste af os ud i Norway Lake og gik iland paa en Holme, som laa saa langt fra Land, at Indianernes Geværkugler ikke kunde naa os. Samme Dags Aften gik Ole Knudsen over til Fastlandet igjen med den Svenske, som havde efterladt de to Kvinder i Sivet, for at opsøge dem. Da de fandt dem langt ude i Vandet, hvori de havde vadet ud for at finde desto sikrere Skjul. Dagen efter gik nogle af os over til Fastlandet for at lede efter Moderen til de tre Brødre, som Indianerne først myrdede. Hun havde seet, hvorledes Indianerne forfulgte hendes Mand, og han havde ogsaa seet, at de forfulgte hende, hvorfor de gjenfædigen troede hinanden døde. Det var imidlertid lykkedes hende at skjule sig i Græsset, hvor den stakkels gamle Kone, tyndt klædt som hun var, havde maattet holde ud den hele lange Regnnat. Om Morgen havde hun begivet sig ud paa de vide, øde Prærier og var kommet frem til en paa den anden Side af en Skov boende Nordmand, Lars Olsen Doregrunden, hvorpaa hun i Forening med flere Andre drog nordover til den tolv Mile derfra liggende lille By, Wahnesville. Dette fik vi opspurgt, og Manden begav sig da ogsaa derhen og fandt hende. Om Fredagen gik vi til den Del af Settlementet, hvor Myrderiet var foregaaet, for at begrave de Dræbte. Tretten mishandlede Lig fandt vi og lagde dem alle i en Grav.

Foruden disse tretten Svensker blev ogsaa en Nordmand dræbt. Han fik en Kugle i Nakken, mens han gik og slog Hø, og Konen, som saa det, tog i Forskækkelsen sit mindste Barn paa Armen og løb hen til en af Naboerne, men lod sine øvrige, fire Børn blive tilbage i Huset. Efterat hun var gaaet, kom nogle Indianere og tog hendes ældste Datter og satte hende paa en Hest for at føre hende med sig. Hun var en Pige paa femten Aar, og da hun mærkede deres Hensigt, begyndte hun at skrig, saa at Hesten, som hun sad paa, blev sty, løb løbsk og kastede hende af, og mens nu Indianerne var beffæstige med at fange den igjen, fik hun skjult sig i Krattet i Nærheden af Huset. Og da hun herfra saa, at Hesten førte Indianerne afsted med sig langt henover Prærien, løb hun ind, tog sine tre mindre

*) For i Tiden var det, for Indianernes Skyld, Skik og Brug paa sine Steder i Amerika, at Mændene gik bevæbnede til Gudstjenesten og sad hderst i Kirken, mens Kvinder og Børn sad derst.

Sødstende og ilede med dem, saa hurtigt hun kunde, til den Mand's Hus, hvorhen Moderen var gaaet. Men da hun kom did, var der ikke et eneste Menneſte at ſe, og da det nu allerede var begyndt at blive mørkt, vovede de ikke at begive ſig ud paa Prærien igjen, men gik ned i Kjælderen og lagde ſig der. Den næſte Morgen, ſom var Lørdag, gik de ud for at opſøge ſin Moder eller andre hvide Menneſter, men uden at vide, hvad de gjorde, begyndte de at løbe mod Veſt, paa hvilken Kant der ikke var et eneste hvidt Menneſte at finde. Dog, Herren, ſom er de Faderløſes Fader og havde hjulpet dem hidindtil, hjalp dem ogſaa nu og ſendte dem lige imøde med en Afdeling Soldater, ſom var udsendte fra Painesville. Viſſe fik Die paa dem og bragte dem til os, ſom juſt da var iſærd med at flytte over til Faſtlandet fra den Holme, hvorpaa vi havde opholdt os i to Dage og tre Nætter, udfatte for Regn og Nattefulde, hvilket iſær for de Smaa var meget haardt. Samme Dag beſluttede vi at forlade vore Hjem og drage øſtover, hvor vi haabede at kunne være i Sikkerhed for de hængjerrige og blodtørſtige Indianere. Mens Folk nu gjorde ſig færdige til at reise, fulgte nogle af os med en Nordmand til hans Hus for at være ham behjælpelig med at læſe paa Bogen alt det, han kunde tage med ſig. Han førte iſorveien og ſvingede om et Hjørne af Huſet; vi ſtandsede for at ſe os om, om vi muligens kunde opdage Indianere nogetſteds; men idet han nærmede ſig Indgangsdøren, kom otte a ni Saadanne ud af Huſet, og en af dem ſkjød paa ham. Kuglen gik tæt forbi ham, nok et Skud ſaldt, ſom dog hellerikke hverken ramte eller ſkræmte ham, og da han nu greb ſin Bøſſe, ſom han havde liggende under Bognædet, blev Indianerne rædde og tog Benene paa Næſken; nu kom vi til, og da de ſik ſe os, løb de deſ ſtærkere. Her havde Indianerne ikke ſaaet Tid til at gjøre, ſom de vilde, men i alle andre Huſe, ſom de havde beſøgt, havde de ødelagt Alt hvad de ikke havde kunnet føre med ſig, foruden at de havde taget 44 Dger og 2000 Dollars i Guld. Deſuden maatte Folkene nu efterlade mange Ting, ſom de ikke kunde drage med ſig; men vi har dog Alleſammen al Grund til at takke Gud, at det ikke gik værre."

"Ja", ſagde Onkel, "naar jeg tænker paa, hvor ſtærkt den norſke Nation er repræſenteret her i Minneſota, kan jeg ikke anſe det ſom andet end et Guds Under, at ſaa ſaa Norſke har miſtet ſit Liv under det ſkrækkelige Blodbad, ſom iſær i de tre første Dage ſandt Sted. Og jeg ſynes, at det ogſaa maa opmuntre os til at holde faſt ved det pure og rene Ord og aldrig ſlippe os løs fra Guds Ord og Luthers Bære."

"Nei", ſvarede Manden, "jeg tror hellerikke, at det i Længden vilde lønne ſig for os at bortbytte Børnelærdommen og en enfoldig Tro for det Fornuftſtram, ſom her bydes os i Mængdevis og under alle Slags Stikkelfer. Det vilde vel da paa en Maade gaa os, ſom det gik Gudbrand i Lien, der begyndte med at bytte bort Koen ſin for en Gris og holdt paa med at bytte langs Veien, indtil han kom ganſte tomhændet hjem igjen. Jeg holder ogſaa netop for, at vi maa holde faſt, rigtig ſjælfafſt maa vi holde baade paa vor enfoldige lutheriſke Børnelærdom og vort norſke Alvor, vor Ærlighed, Kærlighed og andre

Goder, ſom vi har bragt med os hjemmefra. Er vi ſaa daarlige at ſlippe det, da vil vore Børn og Efterkommere engang kræve os til Regnſkab derfor, og Vorherre har vel da næſten ikke mere Brug for os herover. Det har jeg iſær engang ſeet et førgeligt Exempel paa. Jeg var nemlig nede i et lidet, men gammelt norſk Settlement, ſom dog nu er mere ſveſk end norſk og ligger langt ſyd paa i Nærheden af Miſſourigrændſen. Der ſkammede Folkene ſig ved Alt, ſom var norſk, og vilde ikke vide af det, derimod beundrede de Alt, ſom var amerikaniſk, uden Undtagelſe. Naar der f. Ex. kom en omløbende Prædikant, ſom talte amerikaniſk, da var han gjæd for dem, enten han var Methodiſt eller Univerſaliſt, ja om han ſaa var Mormon og dertil ſaa uvidende og dum, ſom trods Noget, naar han bare talte amerikaniſk. Der var kun to ægte Nordmænd og Lutheranere dernede, og dem var det en Glæde at tale med; men de øvrige forkom mig at ligne det Salt, ſom har miſtet ſin Kraft og ikke dner til andet end at kaſtes ud og og nedtrædes. Det gjorde mig inderlig ondt for dem."

Da de ſkiltes ad, kom der fire Menneſter, ſom tiltrak ſig alle Forbigaaendes Opmærksomhed, ridende ned ad Gaden; men Onkel Karl ſaa dem ikke, thi han gik ſamme Wei og var et Stykke foran dem. De to, ſom red foran, var unge Mænd, den Enes Udſeende lidt ældre og mandigere end den Andens; over Skuldrene havde hver af dem en dobbeltløbs Bøſſe hængende, ſamt Krudthorn og Kuglepøſe, og om Livet et Indianerbælte, hvori der ſad en Tomahawk og en Revolver; muntre og kjække ſaa de ud, og ſtøvede og ſolbrændte var de, ſkjønt begge havde bredbræmmede Hatte paa. Den ene af de to, ſom kom efter dem, var en ung rød og hvid, Iſſhaaret Pige, ſom havde det travelt med at betragte Folk i Gaden og ſe op og ned ad Huſene og ind i Butikkerne, mens den ſtive og ſtrunke Indianer, der red ved Siden af hende, var ligesaa ſtø og alvorlig, ſom den lurvede Ponny, han ſad paa. Et halvt undertrykt Udbrud undſlap nu den yngſte af de to Ryttere, og idet han pegede paa Onkel Karl, ſom gik ſin jævne Gang med Nyggen til dem, ſtyrede han ſin Heſt ind til Fortauget lige bag om ham. "Hurra for gamle Norge!" raabte han, ſaa Onkel kom rundt i en Haſt, og mens han bredte ſine Arme ud imod dem, raabte han næſten ligesaa ſtærkt, ſom Halſtan havde gjort: "Gutter! Mine kjække Gutter!" Folk begyndte at ſamle ſig om dem for at ſpørge Nyt fra Veſten; men da de ikke havde hørt meget paa Veien, var de ſnart færdige med de Dpløſninger, de kunde give, og ſkyndte ſig til Hotellet, hvor Onkel Karl boede. Her ſit de Munden rigtig paa Gang; Onkel gik frem og tilbage paa Gulvet og fortalte om, at han havde truffet Indianeren Anden Dag, og ſpurgte og hørte, mens hans Broderſønner vaſkede og kammede ſig og talte. Saa gav Alf ham Emmas Brev; dermed ſlog han ſig ned i en Armſtol og blev ſtedſe gladere, jo længere han læſte. Smidlerlid var Halſtan ude og ſandt Borgbild, ſom var bleven anvist et andet Bærelſe og havde vaſket og pyntet ſig ſaa godt hun kunde. "Se her, Onkel", ſagde han, idet han kom ind og trak hende efter ſig, "her ſkal jeg foreſtille dig min nye Kjæreste."

"Ja ſaa", brummede Onkel og anſtrengte ſig for at være alvorlig, "hvor er ſaa den gamle?"

"Nei, jeg har aldrig haft nogen gammel; men du ved, at Søfolk bliver beskyldte for at have en i hver Savn, og derne lyse Pragtudgave, som du her ser, er vort nye allerkjæreste Trubbel, Tidssfordriv og saa videre. Vi har rigtig nok fundet hende paa Landeveien blandt andet gammelt Skraberak, tilføjet og istykkerslaaet og med en Skabank i Baghovedet, men den, som tør kalde hende et gammelt Møbbel, skal saa med mig at bestille."

"Nei da, aa nei, var det ligt fig. I er nye begge To", forfikkede Dnkel, "ganske splinter nye. Endnu ikke rigtig tørre bag Dreene. Hi, hi, hi."

Saa brød Latteren løs, hvilken den glade Stemning fremkaldte og nærrede, og de lo saa godt alle Fire, at Amerikanerne og Lydskerne i Hotellet troede, at de Rhankomme paa en eller anden "smart" Maade havde vidst at fiske i rørt Vand og skaffe sig mange Penge, mens Andre led Stude paa Liv og Eiendom, og at de nu frydede sig derover. Efter denne lille Pause begyndte Alf: "Vi har nu haft hende i over to Uger. En bra og lærvillig Pige er hun, og vi holder allerede meget af hende."

"Hun har et godt Ansigt, ser baade god og forstandig ud", bemærkede Dnkel, "og naar hun tillige er en lærvillig og gudsfrygtig Pige, saa kunde jeg næsten — næsten fristes til at ønske Hjalstan tillykke", tilføiede han leende.

"Dnkel", sagde Hjalstan, idet han stillede sig foran ham, "Alf og jeg tænker at begive os til Fort Midgeley for at følge med Oberst Sibleys Tropper efter Indianerne. Da skal Alfs indianiske Spejder eller Postfører atter afgaa med Brev til Emma og hendes Moder, og han vil da til enhver Tid vide, hvor han kan finde os, saalænge Gud giver Liv og Helse. Men hende her", vedblev han, lagde sin Haand paa Borghilds Skulder og trykkede hende nærmere hen til Dnkel, "hende har Vorherre ladet mig finde; jeg opdagede ved det dunkle Maanestien, at der endda var Liv i hende; jeg kaldte hende tilbage igjen, tog hende i mine Arme, førte hende med mig, pleiede hende og syntes om hende fra det første Dieblit, hun slog. Vinene op igjen. Mig tilhører hun, — men dermed er hun lidet tjent nu, derfor forærer jeg hende til dig. Hun har hverken Fader eller Moder paa Sorden; bliv du hendes Fader. Vær saa god, her har du hende", — og han trykkede hende ned paa Dnkels Kne.

"Ja, gjør det, Dnkel", bad Alf; "thi jeg har al Grund til at antage, at du vil blive tilfreds med din Pleiedatter. Egentlig var det vort Hoved-Grinde her i St. Paul at se dig og bede dig at tage dig af hende, indtil hun kunde saa Tjeneste i en bra norsk Familie; men nu har Hjalstan faaet det Indfald at forære dig hende, hører jeg, og jeg skal ikke negte for, at jeg synes godt om den Ide."

Borghild havde imidlertid reist sig igjen og sat sig hen paa en Stol, hvor hun sad og betragtede Dnkel Karl, hvis godmodige og aabne Bæsen tiltalte hende og indgjød hende Tillid, saa meget mere som han jo ogsaa var Hjalstans og Alfs Dnkel, og hun flere Gange havde hørt af dem, at de syntes meget godt om ham og holdt af ham.

"Ja, ja", sagde han, "lad saa være i Guds Navn, hvis hun vil. Da har jeg dog hende tilbage, naar I atter reiser fra mig. Hvor længe er det, siden du mistede dine Forældre, Borghild?"

"Tre Aar, og siden den Tid har jeg været ganske alene blandt fremmede Mennesker", svarede hun og saa ham trohjertig ind i Vinene.

"Men jeg har været ganske alene i tyve Aar", sagde han, "og siden vi nu Begge har prøvet det Slags Liv, saa vil vi To herefter holde sammen og prøve paa ikke at blive alene mere."

Meget vel fornøiet modtog hun hans fremrakte Haand og blev fra den Dag af hans Pleiedatter, skjønt hun efter Brødrenes Exempel aldrig kaldte ham andet end Dnkel, og han vedblev at anse hende som Hjalstans egentlige eller uegentlige Eiendom; der kun var ham betroet til midlertidig Omsorg; men denne Omsorg var og blev ham kjær fra første Stund af.

Efter Middag gik Brødrene op paa sit Værelse for at sove eller hvile lidt, og Borghild var ogsaa træt og gik op paa sit Værelse, som hun delte med et Par andre Kvinder; men Dnkel gik ud i Høen. Da Brødrene hørte, at han var kommet hjem igjen, gik de ind til ham, og Borghild blev ogsaa kaldt ind, hvor hun med stor Forundring og barnlig Glæde modtog en hel Del Foræringer, som laa udpaktede og udbredte paa Bordet. Dnkel havde maattet tage en Expressvogn for at faa Alt med sig hjem.

"Aa nei, aa nei", sagde Borghild og slog Hænderne sammen, mens hun gik paa Tæerne omkring det, "skal jeg have alt dette? Nei, er det sandt, at det skal være mit Altsammen?"

"Ja, hvem skulde jeg vel ellers kjøbt det til?" brummede Dnkel.

"Du maa da rigtig have mange Tak; men du er altfor snil mod mig", sagde hun med Taarer i Vinene, og havde hun syntes om ham før, saa gjorde hun det end mere nu. "Men naar skal jeg saa se alt dette og række at læse igennem disse Bøger? Skrivetøi er her ogsaa; aa, jeg, som kan saa daarligt med at skrive!"

"Kommer Tid, kommer Raad", sagde Dnkel leende.

"Nu behøver du ikke at bestille andet end at lære alt det Gode, som du har Lyst til", sagde Hjalstan, "Dnkel vil læse gode Bøger med dig og lade dig lære at sy, skrive, spille, synges og saa videre, saa at du ogsaa kan opmuntre ham med Sang og Spil, naar han længes for meget efter Norge eller efter os."

"Skal jeg ikke bestille noget Andet, siger du? Skal jeg saa lære alt det, jeg har Lyst til? Aa nei, du store! . . .", og hun slog atter Hænderne sammen, men fik ikke sagt mere; thi Graaden stod hende i Halsen og kvalte Røsten, og Hjertet blev saa fuldt, som om det vilde bryde. Hurtigt bøiede hun Hovedet, greb nogle Kjøletøier, Systrinet og nogle Bøger og sprang ind paa sit Værelse, hvor hun vidste, at ingen af hendes Medlogerende nu opholdt sig. Her luffede hun Døren, kastede sig paa Sengen og græd saa stille, som hun var istand til. "Du store, gode Herre Gud, hvad har du gjort mod mig?" hviskede og hullkede hun. "Aldrig i Evighed kan jeg sultstikke dig; saa god, som du har været mod mig stakkels, arme Ting."

Nu først havde Borghild begyndt at fatte, hvad det vilde sige at være Dnkel Karls Pleiedatter, og i nogle Dage levede hun som Perlen i Guld eller som i den deiligste Eventyrverden; men Glæde og Sorg følges ad i denne

Verden, og Dagen kom, da Alf og Galstan skulde forlade hende og Onkel og drage mod Indianerne. Borghild takkede dem hjertelig for den Godhed og alle Tjenester, de havde bevist hende, og bad dem bringe Emma og hendes Moder med, naar de kom tilbage, saa skulde det dog blive den gladeste Dag, hun havde oplevet, sagde hun. Onkel takkede dem ogsaa for den store Foræring, de havde bragt ham, og de forlod St. Paul med Indianeren for over St. Peter at begive sig til Oberst Sibleys Leir ved Fort Ridgely. Borghild indesluttede stedse dem og de Fængne i sine Bønner og sluttede sig nu des inderligere til Onkel. Han stiftede hende en Musik- og Sanglærer; selv underviste han hende i Norst og Engelsk, og hver Dag gik han en eller to Spadsereure med hende. Med Skolen vilde han lade det bero, til Emma, som han haabede, kom tilbage, saasom han ikke havde Lust til at lade hende stifte Bekjendtskab med andre unge Kvinder, som han selv ikke kjendte det Ringeste til. Derimod tillod han ofte, at hun hjalp Koffepigerne i Hotellet, men formanede hende til ikke at lære noget Galt eller Stugt, og som en Kristi Frigiven at holde sig for god til at tjene Gud og tilføje sig med noget Slags af den mere, end hun, som alle Andre, allerede af Naturen var.

Holmgangen i Nordens Oldtid.

(Efter D. Kalkar.)

For tilfulde at forstaa de gamle nordiske Retsforhold, saaledes som vi navnlig kjender dem fra Island, er der en Side, der bestandig maa fremhæves, nemlig den, at de i en hel anden Grad end Nutidens bærer Præg af at hvile paa en fri Overenskomst mellem de enkelte Mænd, som derfor ogsaa kan bevæge sig i hine med en meget udstrakt Frihed. Enhver Paatale af et Retsbrud udgik fra den Forurettelse eller fra den, der havde lovlig Adkomst til at handle paa hins Wegne, og det var Klagerens Sag selv at bringe Foruretterten en lovlig Stævning, at fremkomme med Klagen paa Thinget og endelig at sørge for at faa den affagte Dom fuldbyrdet. Var der saaledes endog ved den egentlige Rettergang overladt saa Meget til den Enkeltes Virksomhed, kan det ikke undre, om der var ladet et vidt Rum aabent for ligefrem Selvtægt; derfor var jo ogsaa egentlige Kampe med væbnet Haand mellem enkelte Mænd i det Mindste taalte, og derfor stiftes der saa bestemt mellem Drab og Mord. Hint fandt Sted ved et aabent Anfald paa en, helst væbnet, Fiende, saaledes at Drabsmanden tillige tilkjendegav sig umiddelbart eller middelbart ved nemlig at efterlade sit Vaaben eller Lignende. Overtraadtes disse Vedtægter, indtraadte den da lige saa vel som nu forhadte Forbrøydelse Mord. Endnu i en meget senere Tid betragtede jo allebegne Ridderne og Adelen det som en af deres Forrettigheder at maatte feide mod hverandre indbyrdes uden derved at kunne betragtes som skyldige i Brud paa Landefreden.

Da der imidlertid ved Siden af den store Ængstelse for at gjøre Indgreb i de Enkeltes Frihed, selv ved dennes vildeste Ytringer, gik en ikke mindre kraftig Omhu for at opholde en bestemt Samfundsorden, der baade, som omtalt, søgte at beherske Selvtægtens ubundne Løselighed og navnlig lagde sig for Dagen ved de mange i det Enkelte gaaende, ja ofte smaalige Bestemmelser for Rettergangens Form — var det naturligt, at der maatte føles Trang til en Form for Afgjørelsen af Stridigheder mellem Mand og Mand, der i lige Grad gav hver af de Stridende frit Spillerum til at bruge sine Evner og mulige Overvegt og paa den anden Side fast opretholdt Vedtægtens Lov. Det var denne Trang, der fandt sin Tilfredsstillelse ved "Holmgangen", d. v. s. Kampen mellem Mand og Mand under visse vedtagne Former. Holmgangen var derfor ligefrem optagen i Lovene som Led i retslig Afgjørelse; saaledes hedder det fra Norge ved det tiende Hundreedaars Midte: "Det var Lov og gammel Sædvane, at det var Ret for hver Mand at byde en Anden til Holmgang, enten han skulde forsvare sin Sag eller paatale den." Ved næste Hundreedaars Begyndelse hedder det om Island: "Det var Lov i den Tid, at den, der tyktes forurettet af en Anden, hød til Holmgang." Det er altsaa fuldkommen i Oldtidens Aand, at Sago fortæller om Frode Fredegod: "Han fastsatte, at enhver Strid skulde afgjøres ved Sværdet, da han mente, at det var smukkere at kæmpe med Styrke end med Ord." Selve Kampmaaden var derfor ogsaa bestemt ved Lovene, saa der kunde være Tale om "at kæmpe, som de gamle Love foreskrive." Holmgangen var som Følge af dens fuldkomne Lovlighed ogsaa en ghyldig Afbrøydelse af en Retsfags videre Behandling ved Thinget; ved at byde hertil forlangte den Ene af de Stridende at afgjøre sit Mellemværende med den Anden alene, saa at al anden Behandling af Sagen bortfaldt. Navnlig var den derfor en almindelig Udvei, hvor Sagen ellers vilde være tabt ved en Mangel i Sagttagelsen af de omtalte utallige Former ved Rettergangen. Holmgangene foresaldt ogsaa saa jævnligt ved Thingene, at det kunde siges om en Holm i Nyaen ved Islands Althingssted: "Der har Mænd før pleiet at gaa paa Holm." For at Alt kunde ske saa meget mere nøiagtigt efter den bestemte Orden, besluttedes og udførtes desuden Holmgangene ofte ved Thingene, selv om de ikke knyttede sig til nogen der forhandlet Retsfag.

Til de nødvendige Former hørte en tydelig og bestemt Udfordring, enten ved Thinget eller forkyndt i den Udfordredes Hjem, oftest med tre Dages Marsel, en Tidsfrist, der allerede omtales i Edda; imidlertid kunde Kampen ogsaa forlanges afholdt samme Dag, ja øieblikkelig. Da saaledes engang den Udfordrede var falden, hød den, der havde holdt Skjold for den Seirende, den Dræbtes Skjoldholder Holmgang. "Vi har nu først haft Morsskab af deres Kamp, nu skal vi mere andre Mænd en Stund"; Kampen modtoges, da hin "paa ingen Maade vilde vægre sig, naar der saaledes blev budt ham Holmgang"; men Seiren blev paa samme Side som før. Dog gaves undertiden af særlige Grunde længere Frist; en Holmgang, der bestemtes Dagen før Sul, fastsattes til tre Rætter efter Sul, og der tales ogsaa om en halv Maanedes Frist. Umiddelbart før Kampen fastsattes en udtrykkelig Overenskomst om Kampmaa-

den, Betingelserne for at standse Kampen o. s. v., de saakaldte Holmgangsløve, der fastsattes af Udfordrerens, som derfor ligefrem siger: "Jeg vil fremsige Holmgangsløvene, thi jeg har udfordret dig." Selve Kampen holdtes oprindeligt vistnok hyppigt, som selve Navnet indviser, paa en Holm, vel fordi paa en saadan del Kampen ikke kunde forhales ved, at den ene Kjempende veg, dels ingen Udenforstaaende saa let kunde blande sig i den. Det er saaledes omtalt, at der ved Islands Althingssted var en Holm, som jævnlig benyttedes paa denne Maade, og fra dens almindelige Brug udgik ikke alene Benaelsen "Holm" for Kamppladsen, selv om denne ikke var nogen saadan i egentlig Forstand, men kun en afmærket Plads —, men ogsaa en Mængde andre Udtryk, som "Holmgang", "Holmstævne", "Holmgangsmænd", "Lyde Holm". "æste til Holm", "gaa paa Holm", "løse sig af Holm" o. s. v.

Hadde man ingen virkelig Holm, indhegnede man en Plads med Hækselstøffe, hvis Ender blev stufne i Jorden, en Sædbane saa gammel, at allerede Edda kjender Udtrykket "hæse Plads for En" om at udfordre, og som ligeledes fandt Sted ved Kamp mellem hele Hære, der holdtes efter foregaaende Aftale. Eller ogsaa afmærkede man Kampstedet med Stene: "Der var afmærket et Holmssted, idet Stene var lagte i Kredens udenom; den skal altid siden bære Riddingsnavn, der viger ud over de Mærkestene, som er satte i Kredens om Holmgangsstedet." Ogsaa her passer Sago's Ord fuldstændig: "Derfor en af de Kjempende ved at flygte Foden tilbage traadte udover den afmærkede Kredenslinie, havde han som overvunden tabt Sagen." Dste tagde ogsaa hver af de Stridende sin Kappe under sine Fødder og stod paa den; "hver af os skal kaste sin Kappe under sine Fødder og ei vige en Fingersbred, men den, der viger, skal bære Riddingsnavn, medens den, der gaar frem, skal hedde en kjæk Mand." Undertiden anvendtes endnu mere Omhu paa nsie at afgrænse Kamppladsen ved en Forening af de anførte Maader. "Det var Holmgangsløve, at Kappen skulde være fem Alen mellem Hægerne, der skulde være Løkker i Hjørnerne, hvori der skulde sættes Pæle med Hoveder paa. Den, der besørgede det Hele, skulde gaa hen til Pælene saaledes, at han kunde se Himlen mellem sine Ben og holde i Dresslipperne med sine Hænder, idet han fremsagde den Formular, som siden brugtes ved det Offer, der kaldes Pæleoffer, som ofredes ved Holmgangen; der skulde være tre Jordstrimler rundt om Kappen, en Fod brede; udenom Jordstrimlerne skulde der være fire Stænger, der kaldtes Hæslerne — det er en hæslig Plads: Derfor en Mand gaar med en Fod udenfor Hæslerne, viger han, men flygter, hvis han gaar med begge." Denne Maade, ved en Kappe at betegne Kampstedet, synes at have været meget brugt i den senere Tid, idetmindste forekommer den hyppigt i de senere fabelblandede Sagaer, hvis Beskrivelse af Holmgangen ellers aldeles stemmer med de Eldres. Den Udfordrede havde første Hug, og almindeligvis greb de Kjempende strax til Sværdene, hvis Længde synes at have været vedtagen en Gang for alle, da det leilighedsvis hedder: "Det Sværd, som du har, er længere, end Lovene tilstede." Dog fortælles der ogsaa, at de Stridende engang først kastede Sphdene mod hverandre, og, da disse ei ramte, greb Sværdene; ja, da den Ene ikke kunde faa sit Sværd

til at bide paa Modstanderen, skjønt dennes Skjold var saa forhugget, at han kastede det fra sig som ubrugeligt, smed hin sit Sværd og Skjold, løb ind paa ham, kastede ham om og bed hans Strube over. Men denne Maade at afgjøre Kampen paa ansaas ikke for sømmelig, hvor Modstanderne ikke havde brugt Andet end ærlige Midler. "Det vil synes ilde gjort, hvis jeg bider dig i Struben, som Trolde gjøre", lægges der en Kjempe i Munden. Men det var en i Oldtiden dybt rodfæstet Tro, at Mange befad Evner til at døve Sværd: Edda kjender den godt; Odin nævner selv blandt sine andre Evner: "Jeg døver mine Modstanderes Egge"; det var blandt de Kunster, Nigs (Heimdals) Runer satte Kongen istand til, og Sigdifra advarer sin Elsker mod de onde Kvinder, der formaar Sligt. Hvorledes Middelalderen bevarede denne Tro, sees af, at baade Chr. Pedersen og Poul Eliesen taler om "Sværdbreve", d. v. s. Tryllestedler, der kunde sikre mod Anfald med Sværd. I Oldtiden mentes nemlig, at Sværdene kunde døves ved Sney; derfor var det en almindelig List overfor en Fiende, der antoges for at have denne Evne, at medbringe to Sværd, et, der virkelig skulde bruges, og et, der kun vises frem for at stupe hin; det første bares da gjerne i Skeden, det andet hængende i en Løkke ved Haandledet. Saaledes raader Kong Adalsteen Gunløg Ormetunge: "Nu er Sagen kommen i en slem Stilling, thi denne Mand døver ethvert Jern; men der er et Sværd, som jeg vil give dig, med dette skal du hugge, men vis ham det, som du havde forud." Til at anvende denne List var der saameget større Leilighed, som det var Holmgangsmændenes Skik 'ei at have nødvendig at drage deres Sværd paa selve Holmen, men forud at lade Sværdet hænge ved Haanden, saa at det var strax tilrede, naar man vilde." Det udførtes derfor ogsaa saaledes, at det ene Sværd droges ud med den ene Haand, medens samtidigt Vedkommende huggede med det andet i den anden Haand. Selsølgelig var Holmgangsmændene forsynede med Skjold, og almindeligvis gaves der hver af dem et til at skifte Skjold tre Gange; "hver Mand skal have tre Skjolde, men naar de er ødelagte, da skal han gaa tilbage paa Kappen, om han ogsaa før er gaaet derfra, og skal derefter dække sig med Vaabnene." Dste fulgte en god Ven med den Kjempende og holdt Skjoldet for ham; undertiden vilde imidlertid Kjempen ikke modtage denne Tjeneste; enten fordi "Ingen skulde bove sig i Fare for hans Skyld", eller fordi "egen Haand er huldest." Det hændte ogsaa, at den Ene af de Kjempende forlangte en Hviletid under Kampen, der ogsaa almindeligvis tilstodes, og Freden bevaredes ubrødelig under denne, ja der forekommer endog det Tilfælde, at Udfordrerens ikke alene først efter Begjæring fik Frihed til at gaa ned til en Bæk og drikke, men da han anden Gang forlangte et Dphold i Kampen for at binde sine Skobaand, benyttede hans Modstander Tiden til at hente et Skjold til hver af dem og et bedre Sværd til hin. Det kan vel ikke undre, at en saadan Kamp tilsidst kunde standse, for at der kunde begynde et varigt Venkab mellem de fordums Fiender. Dog kunde ogsaa Vreden eller Lidenskab være saa stor, at den forledte til at bryde den vedtagne Fred. I Kampen mellem Skjaldene Gunløg Ormetunge og Navn havde hin hugget Foden af denne, der dog ikke vilde op

gibe Kampen, men støttede Benstumpen mod en Træstub og kun bad Sunløg om at give ham Noget at drikke. Denne svarede: "Svig mig da ikke, naar jeg bringer dig Vand i min Hjelm." Ravn lovede det, men da hin kom med Vandet, greb han Hjelmene med den venstre Haand og huggede ham i Hovedet med den høire, og paa Sunløgs Bebreidelse svarede han, at det havde bevæget ham til denne Udaad, at han ei undede ham Selga den Skjønne; hun var nemlig Stridens Gjenstand. For at Kampen kunde betragtes som afgjort, maatte den ene være saaret; "dersom den ene bliver saaret, saa at der kommer Blod paa Rappen, behøves der ei at kæmpe længere." Men var Saaret meget lidet, kunde der dog opstaa Tvivl om Afgjorelsen; ved en tidligere Dvekamp mellem de Nysnævnte, Sunløg og Ravn, var den Første bleven let saaret, medens den Sidstes Sværd var sprunget, hvorfor Begge tilskrev sig Seiren. Noget Lignende hændte Skjalden Kormak, der til en Holmgang havde laant Kolv Krages gjenopgravede Sværd Skofnung; med dette huggede han sin Modstanders Sværd over; men dette Spids sprang hen og saarede hans Haand, saa der kom Blod paa Rappen, og han altsaa maatte anses for overvunden. Forud for Kampen fastfattes der en vis Sum, ved hvilken den Saarede kunde "løse sig af Holm", d. e. standse Kampen. Det var Holmgangsløve i den Tid, at dersom han (Udfordrer) blev besejret, skulde han løse sig med saa mange Penge, som der var bestemt, eller i Almindelighed: "Med tre Mark Sølv skal den løse sig af Holmen, der bliver saaret eller ukampdygtig", og netop denne Sum forekommer ofte som den fastsatte. Dog nævnes ogsaa høiere Summer, som sex Mark, og endda spottedes ved et saadant Tilfælde Modstanderen, fordi han ikke agtede sig mere værd end en Træl", ligesom det var et Udtryk for Selotillid, naar den Udfordrede ønskede Løsepengene forhøiede: "Om der ogsaa fastsættes sex Mark for tre, synes det saa meget bedre, som jeg saa faar Mere." Undertiden negtede imidlertid Udfordrer, der, som omtalt, fastsatte Holmgangsløvene, at lade denne Udvei være aaben for nogen af dem: "Jeg vil ikke løse mig med Penge af Holmen, men heller ikke tager jeg Penge af Andre."

En hel egen Art Holmgang er den vistnok kun en eneste Gang nævnte "Kargang", d. v. s. en Kamp i et Kar, der lukkedes foroven, og ved hvilken hver af de Stridende regelvis havde en Knippel til Værge, saaledes at den Udfordrede synes først at have haft et Sværd og dermed gjort første Hug, hvorefter Vaabnene ombyttedes. En saadan Ullighed i Væbningen omtales vistnok ellers kun af Sazo, hvor Sammenhængen imidlertid er en hel anden, idet han beretter, at Frode bestemte, at, hvis en Menigmand udfordrede en af Kjemperne, skulde hin møde bekræftet, medens denne kun maatte kæmpe med en alenlang Knippel. — Efter Kampen bragte den Seirende et Offer. Dersom Udfordrer vandt, fik han den Pris, Kampen gjaldt; ellers maatte han enten løse sig af Holmen paa den omtalte Vis, eller, hvis han faldt, tilfaldt alt hans Eie Seirherren; "det var Holmgangsløve, hvis han faldt, da havde han forbrudt al sin Eiendom, og den skulde arve, som fældede ham paa Holmen." Naar Kampen ikke blev ført til denne afgjørende Ende enten ved, at den ene ved Saar nødtes til at

standse, eller ved Andres Mellemkomst, var det ikke sjelden, at den senere gjenoptoges, selv om dertil krævedes saa megen Umage som en Rejse fra Island til Norge, hvilket saaledes var Tilfældet med de ofte nævnte Skjalde, Sunløg og Ravn. Den hele Holmgangssædvane synes vistnok alt for meget at fremme den Stærkeres Ret, men det maa huskes, at Vedtægten tillod at lade en Anden møde i sit Sted, og hin Tid var rig paa Kjemper, der satte en Værd i at benytte denne Leilighed til at værne om den Svagere. Derfor svarer ogsaa den Udfordrede: "Visselig skal jeg selv komme imod dig eller en Anden i mit Sted"; ja selve Udfordrer gav dette Vilkaar: "han bød Kongen at faa en Mand i sit Sted til Enekamp." Endog paa selve Kamppladsen kunde hin opfordre en af de Ledjagende til at gaa i Stedet for den Udfordrede, naar en Saadan tyktes ham en værdigere Modstander. "Kom, du store Mand, hid paa Holmen og kæmp med mig, hvis du har megen Lyft; det er meget rimeligere; thi jeg vil ei synes en større Mand, fordi jeg lægger ham (den Udfordrede) til Jorden." Derfor forekommer en saadan Overtagelse af Kampen overmaade hyppigt, skjønt undertiden en overmodig Udfordrer spottede derover: "Den Hund tør ei kæmpe med mig", hedder det leilighedsvis. Desuden tilhørte jo den faldne Udfordrer's Gods Seirherren, ligesom der ofte gjordes store Løfter til den, der vilde paatage sig Kampen; var det en Kvinde, denne gjaldt, tilbødes hun forud som Kampløn, eller i alt Fald vilde den, der var reddet, lønne sin Redningsmand, hvilket denne imidlertid ikke altid vilde modtage; thi "han havde hverken gjort det for Penges eller Kvindens Skyld, men af Beistab."

Denne Hjælp for de Svagere var ogsaa saa meget mere nødvendig, som det ikke kan negtes, at Holmgangsbetægten, om den end satte Grændser for den Stærkeres Ret ved at indordne denne under en vis Orden, dog lod et altfor vidt Spillerum aabent for ligefrem Vold, idet Mange aldeles vilkaarlig benyttede Udfordringen til at afvinge den Svagere Et eller Andet, de havde Lyft til, uden mindste lovlige Adkomst. Saaledes forekommer der Prøver paa, at en Mand tvang en Anden til at sælge ham sin Gaard ved Trudsel om Udfordring; men navnlig var det de saakaldte "Holmgangsmænd", der gjorde en formelig Levevei af denne Styrfens Overmagt; en Saadan afmales i følgende Udtryk: "Han havde erhvervet sig Rigdom i Holmgange, idet han havde budt gode Bønder til Holmgang om deres Jorder og Eiendom, fældet dem og var bleven meget rig paa Land og Løsøre" — og af Saadanne nævnes Mangfoldige. Fremfor Alt var det almindeligt, at disse vilde tiltvinge sig en Kvindes Kjerlighed, idet de, hvis hun negtede dem, udbød hendes nærmeste Værge til Holmgang. "En Mand ved Ravn Ljot er en Bersærk og Holmgangsmænd; han kom her og beilede til min Datter, men vi negtede ham Egtefabet, derefter bød han min Søn Holmgang", klager saaledes en Moder; og overmaade talrige er Sagaernes Fortællinger om denne Vold; ja ofte vilde hine paa denne Maade endog berøve en Mand hans Hustru. I Norge søgte derfor Erik Jarl at hæmme dette Uvæsen: "Det tyktes da Folk en stor Ulfik i Landet, at Voldsmænd eller Bersærker bød gjæve Mænd til Holmgang om Gods eller Penge; Mange sit

af dette Stam og Pengetab, og Nogle mistede rent ud Livet; derfor affaffede Eric Zarl alle Holmgange i Norge og gjorde alle Mandsmænd og Bersærker fredløse; ogsaa søgte han derfor at afholde Sunløg og Ravn fra den omtalte Holmgang, for hvis Skyld de netop var komne til Norge. Som her er fremstillet, var Holmgangen sædvanligvis Tvekamp; men meget ofte aftaltes der, at hver af de egentlige Stridende skulde medbringe et lige stort Antal Mænd, der ogsaa skulde deltage i Kampen: "Jeg vil byde Holmgang, enten han vil med fire Mand, eller vi to skulle afgjøre det", erklærer saaledes en Islænder. Olaf Trygvessen var i England Hovedmanden ved en Kamp, hvor der paa hver af Siderne skulde være Tolv, ja, der tales endog om Fyrgetyve paa hver Side foruden de egentlige Hovedmænd. Ogsaa kunde flere komme til at deltage i Kampen ved, at Vedsagerne erklærede ikke at ville sidde ledige under denne. Omvendt forandrede ogsaa paa selve Kampstedet efter Aftale en Holmgang mellem flere til Tvekamp mellem Hovedmændene. Det falder af sig selv, at, hvor flere deltog i Kampen, kunde den ovenfor fremstillede Ordning ikke fuldkommen bevares, om det end stete for Hovedkæmpernes Bedkommende.

Det var saa langt fra, at Kristendommen strax affaffede Holmgangene, at endog ivrige Kristne deltog i saadanne; nhlig er nævnet Olaf Trygvessen i England; Tangbrand, en af Kristendommens første Forkyndere paa Island, forsvarede derved ikke alene en Kvinde, men modtog Udfordring fra en af den nye Troes Modstandere og dræbte ham i en Kamp, i hvilken han bar et korsmærket Skjold; paa Island vedblev de i det Hele i længere Tid mellem Kristne, da det udtrykkelig hedder, at de i en saadan Kamp Saarede berettedes. I Danmark affaffedes de imidlertid ved Lov 1011; vel forekomme Udfordringer senere, men disse omtales da ogsaa misbilligende som "hedenste Mænds Skikke." Affaffelsen i Norge, der allerede er omtalt, faldt ved 1015; i Danmark søgte Harald Hein at skaffe en Modvægt ved en anden Afgjørelsesmaade, men selve Sargo's Beretning derom giver det tydeligste Bevis paa, hvor lidt Holmgangen stred mod de nordiske Kristnes Bevidsthed. Han omtaler udtrykkelig Loven om Benegtelsesed, som gives ved Udfordring, men efter at have fremhævet dens skadelige Følger for Gudsfrgten siger han, at "denne Bevisførelse ei støttede sig til Vaabenbrug eller Vidner, men kun til Edens Sikkerhed", og efter at have omtalt, hvorledes den fremkaldte megen Mened, tilføjer han: "Men den udblettede ogsaa aldeles Brugen af Tvekamp"; thi det syntes mindre farligt at afgjøre Stridigheder ved Ed end ved Staalet; "hin bragte nemlig Fare for Gudsfrgten, dette for Liv og Lemmer", og hele hans misbilligende Opfattelse af den nye Bevismaade behøves endmere ved den haarde Dom, han fælder over Harald Heins Retspleie. I Sverige optager endnu Uplandsloven (1295) idetmindste i et Tilfælde Brugen af Tvekamp "efter ældre hedenste Love"; naar En havde hrtet Tvivl om en Andens Mandighed, skulde han møde den Fornærmede til Tvekamp eller tabe al Ære og deraf afhængig Ret. Det maa ogsaa huskes, hvor snart hos de kristne Folk Tvekampen opfattedes som Gudsdom, hvorved den maatte blive saa meget mindre stødende.

Ligesom det vel af det Fremstillede vil være tydeligt, hvor Meget af de senere Duellvedtægter der har sin Rod i den nordiske Oldtids Brug, hvilket ogsaa let lader sig forklare ved at huske paa den store Del, Normannerne har i Ridderskabets Udvikling — maa det til Sammenligning være tilladt at minde om, hvor længe Tvekampen som retsligt Afgjørelsesmiddel holdt sig i Frankrig og England, altsaa netop i de Lande, hvor hin Indflydelse var stærkest. I det førstnævnte Land var det egentlig Ludvig den Helige, der søgte at affaffe den; i England omtales endnu med 14de Aarhundredes Slutning under Richard II mindst tre Tilfælde, og blandt Andet forlangtes der udtrykkelig Ed af den Kæmpende paa, at han ikke brugte Tryllemidler, og navnlig paa, at han ikke bar en "Tryllesten" hos sig, hvilket Sidste stærkt minder om Sagaernes "Lægesten", der strax kunde hele ethvert Saar. Saadanne Stene fulgte ofte med berømte Sværd, saaledes med det omtalte Skofnung, og kun ved disse kunde, efter den almindelige Tro, Saarene af hine heles.

Prairie-Hunden.

(Efter B. Wülhausen.)

Et af de mærkværdigste levende Væsner, som findes paa Prairierne, er ubetinget Prairiehunden, der i Virkeligheden ikke er Andet end et Murmeldyr. De gamle canadiske Wildfangere kaldte den først "petit chien", den lille Hund, hvortil den Larm, som den pleier at gjøre og som ikke er en liden Hunds Gjøen ulig, vel har givet den første Anledning; heraf opstod Navnet Prairiehund, der ogsaa har holdt sig til den Dag idag. Til hvilken utrolig Udstrækning disse fredelige Jordbeboeres Kolonier er vøgede, derom kan man bedst overthde sig, naar man uafbrudt i hele Dage vandrer omkring mellem smaa Høie, hvoraf hver betegner en Bolig for to eller flere saadanne Dyr.

De enkelte Boliger ligge sædvanligt i 15 til 20 Fods Afstand fra hverandre, og enhver liden Høi, der hæver sig foran Indgangen til dem, maa bestaa af et godt Vognlæs Jord, der lidt efter lidt af Beboerne er bleven befordret til Dagens Lys fra de underjordiske Gange. Mange har en, andre derimod to Indgange; en fasttraadt Sti fører fra den ene Bolig til den anden, og ved Synet af dem bliver den Formodning levende, at et inderligt Benstak maa herse mellem disse livlige smaa Dyr. Ved Valget af Stedet til Aulægget af deres Dyr synes et kort, kruset Græs at bestemme dem, hvilket i Særdeleshed trives paa høiere liggende Sletter og foruden en Rod udgjør disse Dyr's eneste Næring. Endog paa Ny-Mexikos Høifletter, hvor i mange Miles Omkreds ikke en Draabe Vand er at finde, gives der velbefolkede Republikker af denne Art, og da i den Egn ingen Regn falder i flere Maanedes igjennem, og man, for at naa Grundvand, maatte grave over 100 Fod dybt, saa maa man næsten antage, at Prairiehundene ikke behøve noget Vand, men nøies med den Fugtighed, som

en stærk Dug Tid efter anden lader tilbage paa de fine Græsstraa. At disse Dyr holde Vinterføvn, er vel ikke at betvivle; thi de anlægge ikke noget Forraad af Levnetsmidler for Vinteren; Græsset om deres Guler hentørres ganske om Efteraaret, og Frostens gjør Jorden saa haard, at det vilde være umuligt for dem ad sædvanlig Wei at forstaae sig Næring. Naar Prairiehunden føler Sovetiden nærme sig, hvilket sædvanligt sker i de sidste Dage af Oktober, lækker den alle Udgange paa sin Bolig for at beskytte sig mod den kolde Winterluft og overgiver sig da til Søvn for ikke igjen at vise sig over Jorden, førend de varme Foraarsdage vække den til nyt og muntert Liv. Ifølge Indianernes Udsagn aabner Prairiehunden mangan Gang i endnu koldt Veirlig Dørene paa sin Bolig; men dette er da at anse som et sikkert Kjendetegn paa, at varme Dage snart kunne ventes.

En liden Jordugle er Medbeboer af disse underjordiske Kolonier; den lever paa den fortroligste Fod med de smaa Fjrebenede, dog finder man sædvanligt kun Uglen i saadanne Guler, som er forladte af sine oprindelige Besiddere. Prairie-Klapperslangen bliver ligeledes ofte truffet i saadanne Bjer, en Omstændighed, som har givet Anledning til den vildfarende Mening, at et venstabeligt Forhold bestod mellem Dyr, der dog efter Naturens Lov maatte staa fiendtligt overfor hinanden. Vistnok lyder fra mangan Gule det giftige Krybdyrs uhyggelige Raslen den forskende Reisende imøde, dog er det Boliger, som allerede længe har været forladte, eller hvis Beboere er blevne fortærkede af den ubudne Gæst.

Et mærkværdigt Syn frembyder en saadan Koloni, naar det lykkes, upaaagtet af Bagholdet, at naa hen i dens Nærhed. Saavidt Diet rækker, hersker et bevæget Liv og en rastløs Virksomhed: næsten paa enhver Hvi sidder det lille Murreldyr opreist som en Skorn; Galen, som staar i Veiret, er i vedvarende Bevægelse, og til en formelig Summen forene sig de fine, gjøende Stemmer af mange Tusinde. Nærmer Besuener sig paa nogle Skridt, saa kan han høre og adskille de dybere Stemmer af de ældre og mere erfarne Individuer; men snart er ligesom ved et Trykslag alt Liv forsvundet fra Overfladen. Kun hjft og her rager ud af Abningen paa en Hule Hovedet af en Spider, der ved vedholdende, udfordrende Gjæen advarer sine Paarørende om den farlige Nærhed af et Menneske. Lægger man sig da ned og iagtager uden at bevæge sig og taalmodigt den nærmeste Omgivelse, saa vil om kort Tid Bagten indtage Pladsen paa Høien foran sin Dør og ved uafbrudt Gjæen sætte sine Kamerater i Kundskab om Farens Dphør. Den lokker derved den ene efter den anden fra de dunkle Gange op paa Overfladen, hvor disse selvstæbelige Dyrs uslydige Virksomhed snart begynder paany. Et ældre Medlem af meget fat Ydre aflægger da vel et Besøg hos Naboen, der venter ham paa sin Hvi i opreist Stilling med logrende Hale og gjør Plads for Besøgeren ved sin Side. Begge synes nu ved afvejlende Gjæen gjensidigt at ville meddele hinanden ligesom Tanker og Følelser; i bestandig ivrig Underholdning forsvinde de i Boligen, men komme efter et kort Ophold atter tilsynne for i Forening at tiltræde en Vandring til en fjernt levende Paarørende, som efter gjæstevenslig Modtagelse tager Del i

Spadsreturen; de møde Andre, forte, men lydelige Hilsener finde Sted, Selskabet adskiller sig, og Enhver slaar ind paa den Wei, der fører til dens egen Bolig. I hele Timer kunde man uden at trættes betragte det vedvarende veglende Skuespil, og det kan ikke undre, naar Dnsket bliver levende efter at forstaa Dyrenes Sprog for at kunne blande sig imellem dem og belure deres Underholdninger.

Uden Frugt søger Prairiehunden sig en Wei mellem Fødderne paa de ombvandrende Bøfler, dog behøver Tægeren i sit Baghold kun at bevæge sig usorrigtigt, og sty og frugtstomt slygter Alt ned i de dunkle Gange. En let Gjæen, som lyder dumpt op fra Jordens Skjød, saavel som et Antal af smaa forladte Hvi forraade da alene den saa rigt befolkede Stat.

Kjødet af disse Dyr er velsmagende, dog er Jagten paa dem vanskelig og saa sjelden kronet med Held, at man sædvanligt ikke i anden Hensigt gjør Forsøg paa at nedlægge et, end for at tilfredsstille Nysgjerrigheden. Da Prairiehunden neppe naar Størrelsen af en stor Skorn, vilde der ogsaa høre for mange Exemplarer til at skaffe et lidet Selskab et tilstrækkeligt Maaltid, og mangt et dræbt Dyr ruller desuden dybt ned i de næsten lodrette Guler, førend det lykkes at gribe det.

Sidt om Petroleum.

I et stort Antal Egne finder man i Klipperne og Jordlagene en sort, olieagtig Vædske, der brænder som Kultjære. Dette er Petroleum. I Aarhundreder har Menneskene kjendt disse Veier af mineralisk Olie, og i Aarhundreder har de benyttet dem i mange Lande, især i Persien, Kaukasus, Kina og i Amerika, men det er først i de senere Aar, at Kunstfliden har taget dem i Besiddelse.

De underjordiske Petroleumskleier udvikle ofte brændbare Damp, som bane sig Wei til Jordoverfladen. Denne Gas benytte de ildtilbedende Persere i Nærheden af Havnen ved Baku (i Kaukasien), idet de antænde den, naar den strømmer ud af Jorden igjennem Huller, som de har boret. Abningerne er lukkede ved Hjælp af en Prop, og naar en af Beboerne vil have Ild for at koge sin Føde, tager han Proppen af den snævre Abning, antænder Gassen og benytter dette Ildsted, som altid er i Orden til at bruges. Gassen benyttes ogsaa som Handelsartikel, idet den indesluttet i Kar, der forsendes til de fjerneste Dele af Persien, hvor navnlig Præsterne benytte sig af den for at vedligeholde Overtroen. — Vignende Udstrømninger af Petroleumsdampe findes i Kina; Gassen udstrømmer der især af Saltvandskilder, som findes i Overflodighed i Provindsen Young-Hian, og Kineserne lode den saa i Bambusrør til det Sted, hvor de ville anvende den, og benytte den enten til Belysning eller til Inddampning af Vandet i Saltkilderne for at udvinde Saltet. Ogsaa i de Forenede Stater, i Grevskaberne Bristol og Middlesex udstrømmer denne brændbare Gas ligeledes af Søer, Floder og Kæbner i Jordbunden.

Man anvender forskjellige Methodes for at indvinde Petroleum; i Kanguhu i Birma f. Ex. borer man Brønde af en Dybde af imellem 100 og 150 Alen. Paa Bunden af en saadan Brønd anbringes et stort Lerkar, som hales op ved Hjælp af et Neb, saasnart det er løbet fuldt, hvorpaa Indholdet udhældes i store Beholdere, som er nedgravede i Jorden. Her deler det sig snart i to Lag, idet Vandet samler sig paa Bunden, medens Olien svømmer ovenpaa, og denne sidste indsamles derpaa. Baade Jord og Sten er der saa gjennemtrængte af den mineralste Olie, at denne siver frem alle Steder. I Amerika, hvor Petroleum i de fleste Tilfælde findes samlet i de indre Spalter i Klipperne, indvinder man den ved Hjælp af borede Brønde; Dybden af disse er meget forskjellig; snart træffer man allerede Olien i 20 Alens Dybde, snart er man nødsaget til at bore indtil 140 Alen ned, og naar man har naaet Olien, maa man undertiden pumpe den op til Jordens Overflade ved Hjælp af en Damppumpe, medens den paa andre Steder styrtes op med samme Hastighed som Vandet i de kunstige Kilder. De olieførende Aarer er meget lunefulde, og Arbeideren er derfor nødt til at være betænkt paa mangfoldige, vanskelige Tilfælde, som kunne indtræffe. Et blødt, klæbrigt Lag af Blaaler, som er gjennemtrængt med en olieagtig og rødlig Vædske, bebuder, at man er i Nærheden af en Aare; naar Arbeideren træffer paa dette Lag, tager han fat med fornøjet Kraft, idet Udsigten til en glimrende Fortjeneste lader ham glemme Ubehagelighederne ved at arbejde i dette stinkende Lag.

Udbyttet af de forskjellige Brønde er meget forskjelligt; medens nogle kun give et meget tarveligt Udbytte, giver en Brønd i Mexka i Ohiodistriktet alene 90,000 Potter i Døgnet. Indbindingen af Petroleum i de Forenede Stater antager Dag for Dag større Dimensioner, og den mineralste Olie eftersøges med lige saa stor Begjærighed som de ædle Metaller. Opdagelsen af de største Leier er skeet i Aarene 1860—62, og Petroleum frembyder ligesom Guldet Exempler paa mærkelige Begunstigelser af Lykken, som undertiden har gjort almindelige Arbeidere til hovedrige Folk.

I Aaret 1862 opdagede en Arbeidsmand ved Navn Shaw et meget betydeligt Leie af Petroleum. Lykken havde ikke været denne Mand gunstig. Fra Morgen til Aften havde han mæsommeligt arbejdet paa sine Brønde, men uden at finde Spor af Olie; hans Penge er nu opbrugte, hans Kredit saavel som hans Kræfter udtømte og hans Sundhed ødelagt, og medens hans Naboer indvinde Olie i Overslødighed, er han den Eneste, som ikke har truffet paa det uderjordiske Petroleumslag. Shaw tager da den Beslutning endnu engang at prøve Lykken den næste Dag, og hvis han da heller ikke træffer paa Olien, vil han opgive sine Forsøg og drage et andet Sted hen. Han lægger sig udmattet til Ro, men kan ikke sove, og ved Daggry begynder han Arbejdet med Fortvivlelsens Kraft. Pludseligt synes han at høre en rislende Lyd; det er intet Sandsebedrag — det er Olien, som hvislende og stummende stiger op efter endeligt at være sluppen ud af sit skjulte Leie. Hastigheden, hvormed den stiger, tager til, den fylder Lønden, fylder efterhaanden Brøndene; der gaar ti Minuter, en halv Time, Hastigheden tager bestandigt til, alle Behol-

dere er nu fyldte, og Olien løber over; alle Anstrengelser for at standse den er forgjæves, den bruser frem med bedøvende Støi, overvinder alle Hindringer og styrter sig ud i Floden. Man tænke sig John Shaws Overraskelse og Glæde; dog, som en ægte Amerikaner overgiver han sig ikke længe til overdrevne Glædesytringer, men styrter sig at gøre Anstalter for at opsamle sin Olie og standse dens altfor hastige Udstrømning. Støien af de sprudlende Kilder hidkalder alle hans Naboer; Shaw bliver pludselig berømt og anset.

Brøndene sprudlede med usædvanlig Styrke, og Shaw skyndte sig at maale Udbyttet, som viste sig at være to Fugter paa 180 Potter i 1½ Minut, hvilket udgjorde en Sum af 900 Dollars i fireogtyve Timer. Net længe skulde han dog ikke nyde Godt af sin Lykke. Et Aar efter den nylig beskrevne Hændelse lod han sig fire sex Alen ned i en Brønd for at foretage en Reparation; den var fuldført, og han gav Ordre til at trække sig op, da han havde ondt ved at trække Veiret dernede; men det var allerede forsent — han var bleven bedøvet, styrtede ned og forsvandt for stedse i Oliehøbet.

Indbindingen af Petroleum frembyder undertiden store Farer. Intet er skrækkeligere end Branden af Petroleumskilder, som ligge samlede i en Egn. Flammerne udbrede sig med en uimodstaaelig Hastighed og opsluge baade Hølliger, Brønde og Arbejderne, saa at en stor, blomstrende Koloni i et Dieblis er forvandlet til en øde Plet. I April Maaned 1862, medens man borede en Brønd i Ohio i Pennsylvania, styrtede pludseligt en Straale af Olie frem i en Høide af tredive Fod over Jordbunden; fra denne flydende Spile hævdede der sig en sort Sky af stinkende og brændbare Damp, og skjønt man skyndte sig at slukke alle Ildsteder i Nærheden, var man ikke hurtig nok til at forhindre Ulykken. Et Ildsted i 450 Alens Afstand antændte Dampene, og snart var hele Atmosfæren et Ildhav. Arbejderne flygte i broget Forvirring, medens Flammerne udbrede sig mere og mere; de store Dplag af Petroleum antændes, idet hver enkelt Lønde springer med en Eksplosion, saa Flammernes Knitren er ledsaget af en uafbrudt Kanonade. Midt i denne Rædselsscene ser man spredte Lig, ser Arbeidere, Kvinder og Børn halvt forbrændte under fortvilede Skrig søge at slippe ud, og der er Intet at gøre uden at vente, til den sidste Draabe Petroleum har kastet sin sidste Flamme tilveirs.

Flere Gange har lignende Katastrofer i de Forenede Stater tilintetgjort hele Distrikter, og selv i de europæiske Havne har Uforsigtighed med Petroleum bevirket store Ildbrænde, blandt Andet i Bordeaux, hvor tredive Skibe blev et Offer for Flammerne.

En Ven kom engang til Luther. "Nu, hvorledes gaar det?" spurgte Luther. "Alt", svarede Vennen, "det vil ikke gaa, som jeg vil." — Luther, der kjendte sin Ven som en from Mand, sagde smilende: "Det er, som det skal være, og derfor har du jo ogsaa overgivet din Villie til den Herre Gud og beder hver Dag: Giv Din Villie som i Himmelen saaledes og paa Jorden!"

Nürnbergers Legetøiidustri.

(Efter J. G. Kobl.)

I Nürnberg fik jeg af en Kjøbmand et ret mærkverdigt Dokument, nemlig en Katalog over alle de Arter af Legetøi, hvormed hans Hus handlede. Denne Katalog var den mest brogede og talrigste Varefortegnelse, som jeg nogensinde har truffet paa. Det omfattede henved 12,000 forskellige Artikler. Enhver Art Dyr, vilde Dyr, Husdyr, Feste, Røer, Faar havde deri sine egne Numre. Ligesaa enhver Menneſterace, enhver Nation, enhver Armee, enhver Vaabenart, Soldater tilføds og tilhest, Artillerister, Uhlaner, Fusarar, den franske, den preussiske, den østerrigske og den bayerske Armee. Alle disse tusinde og atter tusinde Ting havde hver sin Pris, der var grovere og finere Sorter, forskellige Størrelser, større og mindre. Ved ethvert Nummer var der en kort Beskrivelse af Varerne og Alt saaledes indrettet, at den udenlandske Legetøishandler blot behøvede at anføre Nummeret i Katalogen i sin Skrivelse til den vedkommende Kjøbmand, for at faa tilsendt den Gjenstand, for hvilken Ungdommen i hans By mest interesserede sig

"Hvem der forstaaer sig paa denne Artikel", sagde en Kjøbmand til mig, "kan forstaae sig en god Fortjeneste!" Der gives Huse, som aarligt fortjene over \$2000 paa Børneskrælder, Noaharkter o. desl. Men dertil hører en ikke ringe Indsigt og Forstand. De fleste af disse Varer komme fra Byen Sonnenberg i Thüringerwald, men mange ogsaa fra Erzgebirge i Bøhmen. Jeg havde hidtil meget beklaget de stakkels Arbeidere i disse Bjerge, der neppe kunne fortjene det daglige Brød ved de sirlige Kunster, de drive, og jeg følte derved en Art Forbitrelse mod Kjøbmændene i Nürnberg og Leipzig, der opnaa en saa betydelig Fortjeneste ved Bjergkunstnernes møjsommelige Arbeide. Men denne Katalog viste mig, at der maa en ulige høiere Kunst og Spekulationsaand til at sælge disse Varer end til at forfærdige dem. Producenten behøver blot at kjende sin Ko, sin Løve, sin preussiske Soldat, eller hvad det ellers er for Noget, han pleier at forfærdige, og han kan da forfærdige disse i et stort Antal med Lethed. Men den Nürnberger Kjøbmand maa ikke alene kjende de 12,000 Vareartikler, men ogsaa forstaa at bedømme de 12,000 forskellige Moder og Smagsretninger, som herske i de forskellige Dele af de Enemærker, hvor han handler. Det Gebet, hvorpaa denne Legetøishandel bevæger sig, omfatter saa at sige næsten hele Verden. Den nürnbergiske Spekulant maa derfor være i Besiddelse af et udbredt Kjendskab til Nationer og Menneſter og være istand til at korrespondere i forskellige Sprog. Sædvanlig leder han ogsaa Legetøiarbejderens Smag og Valg af Gjenstandene og forfatter ham alle de nye Hjælpemidler, som de fremskridende Kunster og Videnskaber frembyder til en nemmere og bedre Efterligning. Heraf fremgaar det, at han maa staa paa et langt høiere Trin end Arbeideren, og det er derfor ogsaa billigt, at hans Løn er langt større.

I England gives der Bjer og Landstrøg, hvor der ikke fabrikeres Andet end Bomuldsgarn, og endog hele Etablissementer, hvor man kun har lagt sig efter en eneste af de 300 Arter Bomuldsgarn, som der eksisterer. Dette

er opfundet af Englænderne. Lydsterne har derimod opfundet Nürnberg, som har lagt sig efter at producere og forhandle en Million forskellige Varer paa en Gang. Dens Industri ligner Suletræet, den er som dette behængt med al tænkelig Tant og Glitter.

Det er utroligt, hvor mange de Forbindelser i Handelsverdenen ere, som ofte fremkaldes ved en meget ubetydelig Artikel. Saaledes var jeg hos en Nürnberger Natlysfabrikant, der fortalte mig, at han fik det lette, hvide Træ, hvorpaa Lydene svømme, fra Bøhmen, Bøyet til Lydene fra Nordthyrland, Affaldet af Spillekort, hvoraf den lille runde Rand om Natlyset skjæres, fra Frankfurt, Tyskerne, hvori de indpækkes, fra Sonnenberg i Thüringerwald. Antallet af Lydene i en Lyse bestemmes af Antallet af Arets Dage eller Nætter, og der er Lyse for et halvt Aar, for et Fjerdingaar o. s. v. De nürnbergiske Natlys forsendes til alle Verdensdele; men enhver af disse stiller egne Fordringer. De Natlys, som sendes til Tyrkiet, behøve kun at brænde to Timer. De fleste gaa til Amerika. "Ja, naar Amerika ikke var", sagde Kjøbmanden, "saa kunne vi, der handle med denne Artikel, lukke vort Kontor til. Overhovedet er Nürnberg Sntet uden Amerika."

I en af Nürnbergers Forstæder, Gosshof kaldet, gøres næsten kun Daaser, fordetmeste af Papmache. Ogsaa for denne Artikel er Amerika den vigtigste Kunde. De fineste og bedste Daaser gaa til Sydamerika. Denne Artikel sælges til en utrolig billig Pris. Der gives Snustobakksdaaser, hvoraf Dufinet staaer Engrosshandlerne kun i 10 Cts.

Man kan ikke tale om de nürnbergiske Legetøisvarer uden tillige at omtale Sonnenberg-Industrien. Træarbeider-Distriktet i Sonnenberg omfatter over 20 Landsbyer, hvor c. 9000 Menneſter ernære sig ved at forfærdige Legetøi. I hvilket Forhold her Arbeidet staaer til Fortjenesten kan et Exempel antyde. Vi træde ind i en Dreiers Hus, der forfærdiger Baldhorn. Mand, Kone og Børn arbeide her sammen, for ugentlig at forfærdige 90 Dussin slige Baldhorn, om Aret 4680 Dussin for cirka \$60. Naar der saa fra drages hvad der medgaar til Træet, saa bliver der omtrent \$55 tilbage, hvormed Føde, Bopæl, Klæder og Skatter skulle betales. Det lykkelige Barn, som paa den glade Suleasten griber efter dette Baldhorn, har ingen Ahnelse om den Nød og Elendighed, de slittige Folk, som have forfærdiget det, maa gjeennemgaa, men det var godt, om Forældrene betids gjorde Barnet opmærksom derpaa.

"For Sjernet,"

et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning, udkommer 2 Gange om Maanedens og koster \$1.50 Aret i Forstud. Paa 6 betalte Exemplarer gives det 7de frit. Samles større Klubber, gives bedre Betingelser.

Indhold: Moder og Søn. — Nædselsdagene. — Holmgangen i Nordens Oldtid. — Prairie-Gunden. — Lidt om Petroleum. — Nürnbergers Legetøiidustri.

Trykt hos B. Anundsen, Decorah, Iowa.